

knjiga o mitologiji bilja

Pavle Sofrić Niševljanin: GLAVNIJE BILJE U NARODNOM VEROVANJU I PEVANJU KOD NAS SRBA, Pogovor Nenada Ljubinkovića; Beleška o piscu, bibliografija i literatura Jasmina Mihajlović, BIGZ, Beograd, 1990.

marija kleut

Ima u srpskoj kulturi (i novijeg vremena) knjiga koje su retke kao srednjovekovni manuskripti i autora za čije delo znaju samo posvećeni (njihova bi bibliografija bila posebno zanimljiva). Jedna je od njih i Glavnije bilje u narodnom verovanju i pevanju kod nas Srba Pavla Sofrića Niševljanina. Znalackim trudom Nenada Ljubinkovića i Jasmine Mihajlović pojavilo se fototipsko izdanje ove knjige, za čije su postojanje znali samo retki znalci, ali je i poneki od njih, uprkos upornom traganju, nisu imali u rukama.

Autor i sudbina knjige, onako kako se otkrivaju u zanimljivo a stručno pisanom pogovoru Nenada Ljubinkovića i bio-bibliografskim beleškama Jasmine Mihajlović, zaslužuju nešto više pažnje. Pavle Sofrić je ličnost tragična, a »zla kob je pratila knjigu« (kako kaže N. Ljubinković). Rođen u Sentandreji (1857), školovan u Pešti, bio je po sopstvenom izboru profesor gimnazije u Loznici, Valjevu, Šapcu, Nišu (pseudonim Niševljanin potiče otuda) i Beogradu, gde je umro, »usamljen, u krajnjoj bedi, fizički i umno bolestan« (1925). Knjigu Glavnije bilje u narodnom verovanju i pevanju kod nas Srba štampao je o sopstvenom trošku, 1912. godine; po svemu sudeći rukopis je predat štamparu nekoliko meseci pre izbijanja Prvog balkanskog rata. Sticaj je okolnosti takav da knjiga pada u zaborav i postaje bibliofilska retkost.

Mitologija bilja Pavla Sofrića nastala je po ugledu na u to vreme znamenito delo Angela de Gubernatisa (La mythologie des plantes ou les légendes du règne végétal, I Paris 1878, II, Paris 1882), a naš je autor svoj odnos prema stranom uzoru ovako objasnio:

Mnogo bilje iz izvornog dela izostavismo zato jer nikakvu ulogu ne igra u našem narodu, poneko tek mimogredno pomenusmo, a ono koje se kod nas svojom ulogom vidno ističe, takovo obradismo što opširnije.

U vreme kada je nastala bila je ova knjiga prodor u neistražene oblasti; cenili su je i Tihomir R. Đorđević i Veselin Čajkanović, koji su je svojim radova u istoj oblasti prevazišli. Proce-

nijavana sa stanovišta savremene nauke, mitologija bilja Pavla Sofrića pokazuje mnoge mane (Nenad Ljubinković ih akribično razmatra): nije koristio sve relevantne i u ono vreme raspoložive izvore; korišćenu literaturu navodi nesistematično i ne uvek pouzdano; prigovori se mogu staviti i našoj i latinskoj terminologiji.

Reklo bi se, dakle, da je značaj ove knjige pre svega u domenu istorije nauka, u njenoj pionirskoj ulozi, u tome što je bila podsticajni prethodnik Rečniku srpskih narodnih verovanja o biljkama Veselina Čajkanovića (kome je sudbina bila takode vrlo nesklona, te je rukopis, na koji se njegov autor poziva još 1935. godine, ugledao svet tek 1985. godine, zahvaljujući trudu Vojislava Đurića). Ma koliko ta ocena bila tačna i neporeciva, ona nije sasvim potpuna. Trebalo bi joj još obavezno dodati i ovo: Glavnije bilje u narodnom verovanju i pevanju kod nas Srba Pavla Sofrića Niševljanina jeste knjiga koja se sa zanimanjem čita, možda baš zbog svoje starinske rasprisanosti. Ova čitateljka potpisana kao njen recenzent priznaje da se sećala, dok ju je čitala, nostalglično nekih bašta kojih više nema, da je u neprilici priznivala sebi da ima nekog bilja o kome se peva i

stihovi iz pakla

Čarls Bukovski, U čemu je problem gospodo?, Haos, Beograd, 1990.

dušica potić

Pripovedač i romansijer, Čarls Bukovski je možda ponajbolji pesnik. Žanrovska raznovrsnost, međutim otkriva jedinstveni stvaralački impuls, iz kojega nastaje njegov opus. Očaj postojanja, ključna tačka njegovog doživljaja sveta, rasprostire se podjednako po stihovima, koliko i po romanima i pričama. Ali ako je u romanima sklon preterivanju, a u pričama jednom specifičnom manirizmu, Bukovski lirskom sublimacijom prevazilazi i sebe samoga, dostižući autentičnost prepoznatljivog pesničkog glasa — snagu bola i bol snage, kojima tumači čovekovo bivanje u našem vremenu. A snaga njegove pesničke reči nije se izgubila ni u prevodnoj varijanti, u ovom izboru njegove lirike u periodu 1955—1988 (Flavio Rigonat).

Poezija Čarlsa Bukovskog uvodi u isti tematski i značenjski krug kojim se kreće i pripovedna linija njegovog opusa. Pesnik je usmeren na apsurdne postojanja, te na razobličavanje hipokrizije malograđanskog sveta. Čitalac će se obresti, i u lirici, u urbanim prostori-

pripoveda, a koje nikada nije videla (pitanje je i da li će ikada). Priznaje i da je drugim očima zagledala cveće što se nudi na prodaju, kad mu nije vreme, sa nekih drugih, udaljenih prostora, a bez značenja.

ma megapolisa, otuđenim prostorima ušućanog građanskog sistema, i u prostorima očajanja, koji gospodare životima u paklu socijalne margine. Oscilirajući na relaciji između bubašvaba i berzanskih akcija, pesnik ih posmatra kao dva pola jedne iste pojave. Ispraznosti bivanja ne biraju socijalnu sredinu. Naprotiv. Ali malograđanin i otpadnik se, poput paralelnih linija, neće susresti ni u beskonačnosti. Jer, ni istina i laž se nikada ne mogu preseći u istoj tački.

Reakcija na duhovnu i emotivnu pustoš više je nego burna. Oporost cinizma silnija je nego u pričama i romanima. Cinizam, međutim, u ovakvom kontekstu nije negativan. On znači ne samo želju ili sposobnost, već gotovo i inat da se opstane. Da se opstane i nadmudri pakao besmisla (videti »Bubašvaba«). Banalnost, kao nus-prodakt ovakvog emotivnog stava, takode nije negativan. Ona je način da se odgovori na banalnost života, da se bude ravnopravan sa njim. U poeziji se pojavljuje i jedna odlika koje u prozi nema. Reč je o melanholiji i čitavom nizu pesama u kojima je bunt protiv ustrojstva sveta otvoreno emotivniji. Na način Bukovskog, naravno. U pesmi »Zagonetka« prikazuje se praznina svakodnevnice kolotečine, sa eksplicitnijim sa-učestvovanjem u situaciji sa one strane humanosti i čudenjem pred njom. Specifičnost njegovog senzibiliteta izbija u ironičnom odnosu prema zakonima i pravnom sistemu, jer se pustinje postojanja posmatraju kao instinski zločin. Uobičajene kriminalne radnje prema svakodnevici koja ubija nisu tako teške.

Ako je proza Čarlsa Bukovskog u dobroj meri tradicionalno strukturirana, njegova poezija predstavlja pravi primer savremenog pesničkog izraza. Negiranje lirskih konvencija, naročito onih koje su se uspostavile na liniji: romantizam — simbolizam — nadrealizam, znak je upornog nepristajanja na bilo šta što ne bi bila stvarnost, ogoljena do kostiju. Narativna struktura njegovih pesama, zato, nije samo proizvod pripovedačkog dara Bukovskog. Vidovi realiteta na kojima insistira ne mogu se drugačije ni transponovati. Ukidanje deskriptivnog iskaza, koji bi fluidnošću podtekstnih tokova posredovao značenje, ima za posledicu jedan neobičan postupak. Neposredno, neuplašeno iskazivanje nimalo veselih misli, fabula i junaci, dobijaju funkciju pesničke slike. Emotivni plan iskaza plasira se »iz druge ruke«, ali tako da ne gubi na intenzitetu. Naprotiv. Lirski subjekt, povučen do distance posmatrača (čak i onda kada je akter zbivanja), stvara tipično lirsku emotivno-refleksivnu statičnost. Događaji o kojima se pripoveda, tako, ostaju bez neophodne dinamike. Zbivanje prerasta u stanje. Obnaženi svet Čarlsa Bukovskog nalazi načina da se kao takav i prezentira a da, pri tome, ne povredi nežne obrise lirike.

Polja

časopis za kulturu,
umetnost i društvena
pitanja, novi sad,
katolička porta 5,
telefon (021) 28-765

uređuju: ljubiša despotović, silvija dražić, zoran derić, petru krdu, alpar lošonc, miroljub radojković i saša radonjić * glavni i odgovorni urednik: franja petrinović * tehnički i likovni urednik: cvetan dimovski * sekretar redakcije: ljljana jokić * članovi izdavačkog saveta: bosiljka bojanić (predsednik), tanja đurić, biljana cvetković, rada čupić, dušan radak, dušan mihailović, dušan patić, danica grubač, simon grabovac (delegati šire društvene zajednice), radmila gikić, radmila cvijanović-lotina, vladimir kopicl, franja petrinović i čedomir keco (delegati izdavača) * izdaje nišp »dnevnik« uds, novi sad, bulevar 23. oktobra 31 * direktor nišp »dnevnik« uds: miodrag karadžić osnivač: pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine * časopis finansira pokrajinski fond kulture * rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 220 * žiro račun: 65700-603-6324 nišp »dnevnik« uds, sa naznakom za »polja« (godišnja pretplata 400 dinara, za inostranstvo dvostruko) * na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413-152/73, časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga * tiraž 2.000 primeraka